

QUÈ HA DE SER GRATUÏT EN L'EDUCACIÓ OBLIGATÒRIA?

#PerQueApostem

FUNDACIÓ
JAUME
BOFILL
Jaume Bofill

L'EDUCACIÓ A CATALUNYA

LES
APOSTES
NECESSÀRIES

Presentació

El debat “*Què ha de ser gratuït en l'educació obligatòria?*” es va celebrar el 4 de Desembre en el marc del cicle de debats ‘Les apostes necessàries’.

El debat va recollir reflexions i propostes entorn a les preguntes que mostra el diagrama →

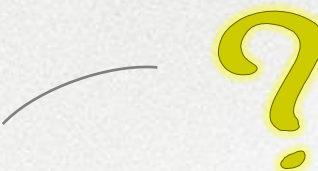
En el debat van intervenir les següents persones:

- Ignasi Garcia (Director General de Professorat i Personal de Centres Públics)
- Ismael Palacín (Director de la Fundació Jaume Bofill)
- Francesc Pedró (director de polítiques educatives de la UNESCO)
- Thomas Radinger (analista de la OCDE Directorate for Education and Skills, i membre de l'equip del projecte School Resources Review)
- Anna Simó (Presidenta del Consell Escolar de Catalunya)
- Lluís Torrens (Director de Planificació i innovació de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona)

Què ha de ser gratuït en l'educació obligatòria?

1. Quina es la situació actual de gratuïtat?

2. Què ha de ser gratuït en l'educació obligatòria?

3. Com fer viable un principi de gratuïtat que garanteixi qualitat i equitat educativa?

La gratuïtat de l'educació està reconeguda a:

- Art. 26 Declaració dels Drets Humans de les Nacions Unides: Tothom té el dret a l'educació. L'educació ha de ser gratuïta almenys en els estadis elementals i fundacionals.
- Agenda 2030 d'Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS 4): 12 anys d'escolarització gratuïta, equitativa i de qualitat, amb resultats escolars pertinents i eficaços (almenys 9 anys obligatoris).

L'EDUCACIÓ
A CATALUNYA
LES
APOSTES
NECESSÀRIES

Quina es la situació actual de gratuïtat?

Tant a les escoles públiques com concertades, hi ha despeses de l'escolarització obligatòria que assumeixen les famílies, com les sortides, les colònies, activitats complementàries, material escolar, etc.

Adicionalment, vora 330.000 alumnes de Catalunya matriculats en centres concertats paguen quotes d'escolarització.

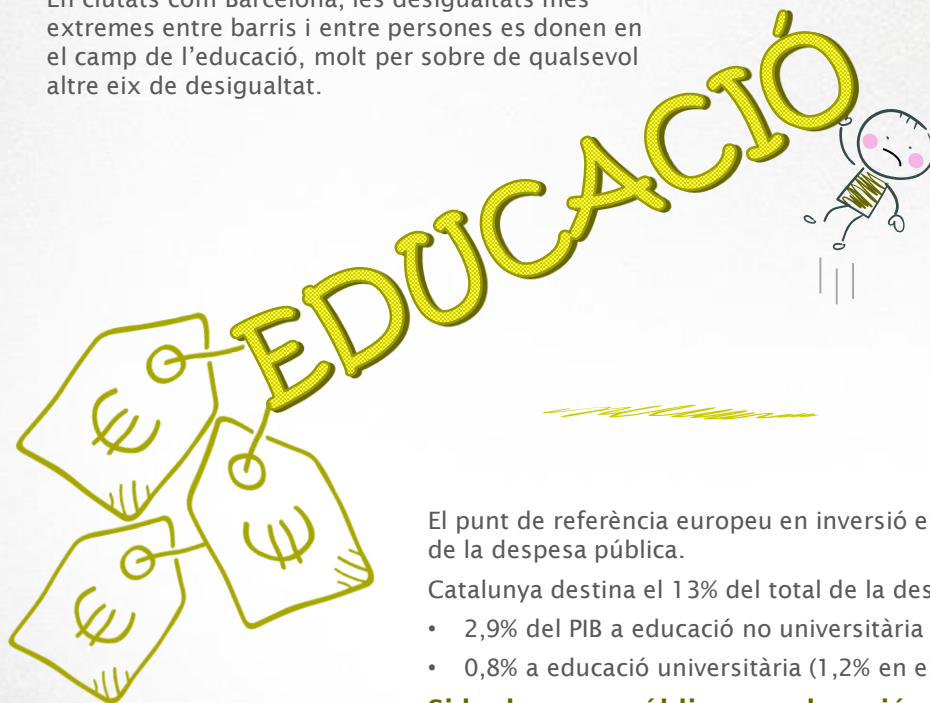
En ciutats com Barcelona, les desigualtats més extremes entre barris i entre persones es donen en el camp de l'educació, molt per sobre de qualsevol altre eix de desigualtat.

La despesa de les famílies en educació a Espanya (i a Catalunya) és una de les més altes dels països de la OCDE, tant en termes absoluts com relatius al total d'inversió.

Aquesta despesa suposa de mitjana entre 400 i 600€ l'any per a les famílies amb fills en centres públics de primària i secundària i uns 1400-1600€ anuals en el cas de les famílies amb fills en centres concertats.

Per tant, no existeix gratuïtat real a Catalunya.

Els últims deu anys s'ha retrocedit en la gratuïtat, amb la reducció dels Contractes Programa i la disminució del finançament dels Plans Educatius d'Entorn, dels programes de subvenció de material escolar i reutilització de llibres, etc. Aquesta reducció ha perjudicat principalment a l'alumnat desfavorit.

El punt de referència europeu en inversió en educació se situa entre el 4 i el 6% del PIB i/o entre el 15 i el 20% de la despesa pública.

Catalunya destina el 13% del total de la despesa pública a educació*:

- 2,9% del PIB a educació no universitària (3,2% en el cas d'Espanya)
- 0,8% a educació universitària (1,2% en el cas d'Espanya)

Si la despesa pública en educació a Catalunya fos equivalent a la mitjana espanyola s'invertirien entre 1.200 i 1.500€ milions d'euros addicionals anuals.

Què ha de ser gratuït en l'educació obligatòria?

Per què hem de garantir la gratuïtat de l'educació obligatòria?

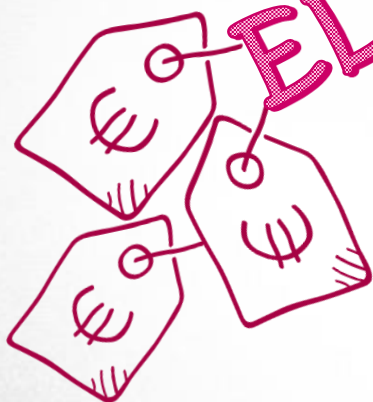
Una educació de servei públic que vulgui oferir qualitat i equitat no es pot permetre mantenir barreres econòmiques als recursos i les oportunitats educatives.

L'objectiu ha de ser reduir les desigualtats educatives que tenen la seva arrel en la desigualtat econòmica i afavorir l'èxit educatiu (no només escolar) de l'alumnat.

La major despesa familiar associada als centres concertats genera, a més, una clara segregació de l'alumnat per raó de classe social.

EDUCACIÓ

Hi ha un seguit de despeses en educació que estan assumint directament les famílies i no s'estan garantint a través dels impostos, com:

Despeses directes:

- Matrícula i/o mensualitats
- Excursions i sortides escolars
- Reforç escolar al centre

Materials requerits:

- Llibres de text
- Material escolar (llibretes, llapis, ordinador, instruments...)
- Uniformes (bates, roba esportiva...)

Serveis no universals:

- Transport
- Menjador escolar
- Reforç escolar fora de l'escola
- Activitats extraescolars

Què ha de ser gratuït en l'educació obligatòria?

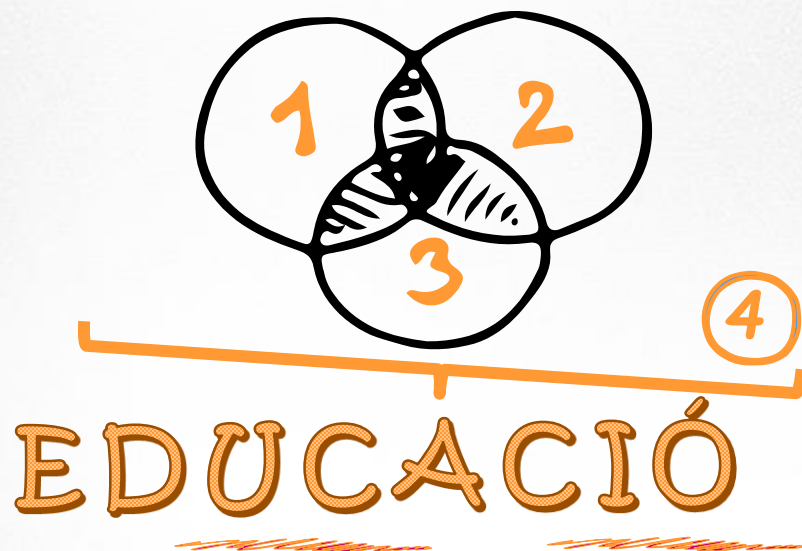
- ➡ **Imprescindible:** el paquet de despeses directes.
- ➡ **Molt recomanable:** els materials requerits durant el temps lectiu, en tant que necessaris per a gaudir i aprofitar l'escolarització.
- ➡ **Idoni:** els serveis no universals. Si no es poden fer gratuïts, disposar sistemes de co-pagament regulats per tarificació social (o beques). Un cas especialment rellevant de servei no universal és el menjador escolar: Garantir la gratuïtat dependrà del valor educatiu i cultural que donem a aquest servei.

Estem en un context de recuperació econòmica i és viable assumir millores en la gratuïtat de l'ensenyament.

Com fer viable un principi de gratuïtat que garanteixi qualitat i equitat educativa?

4 Propostes per garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori:

- 1 Cobrir el 100% de les despeses directes i de material** vinculades a l'escolarització de 2n cicle d'infantil fins a ESO (exclòs menjador), amb tres alternatives:
 - a) **Preferentment:** aplicar-ho als centres públics i concertats. Caldria invertir 465 milions d'euros.
 - b) **Alternativament:** aplicar-ho només als centres públics. Caldria invertir 268 milions d'euros.
 - c) **Com a mínim:** cobrir les despeses de tots els alumnes en risc de pobresa (28%). Caldria invertir 112 milions d'euros.
- 2 Introduir la tarificació social** en el co-pagament dels serveis no essencials o no universals.
- 3 Augmentar la dotació de les beques:** passar del 1,3% del pressupost d'educació no universitària al 2,1% (mitjana d'Espanya) per apropar-se al 3% (mitjana Europea).
- 4 Trencar la linealitat en el finançament públic:** prioritzar necessitat i equitat i per tant redistribuir recursos afavorint simultàniament a l'alumnat més desafavorit (vagi al centre que vagi) i als centres amb més concentració d'alumnat desafavorit (doble perspectiva de centre i alumne). Aquesta no linealitat ja està prevista en la LEC (Llei d'Educació de Catalunya que diu que ha d'haver pressupost afegit per aquells alumnes, centres o zones desfavorides a nivell socioeconòmic o familiar).

Propostes complementàries

- Fer econòmicament més accessible l'escolarització 0-3.
- Atendre la desigualtat econòmica en l'àmbit de l'educació extraescolar.

Síntesi: Què ha de ser gratuït en l'educació obligatòria?

1. Quina es la situació actual de gratuïtat?

No existeix gratuïtat real a Catalunya: La despesa de les famílies en educació a Catalunya i Espanya és una de les més altes dels països de la OCDE.

Catalunya destina el 13% del total de la despesa pública a educació:

- 2,9% del PIB a educació no universitària (3,2% en el cas d'Espanya)
- 0,8% a educació universitària (1,2% en el cas d'Espanya)

Si la despesa pública en educació a Catalunya fos equivalent a la mitjana espanyola s'invertirien entre 1.200 i 1.500€ milions d'euros addicionals anuals.

Finançament

2. Què ha de ser gratuït en l'educació obligatòria?

- **Imprescindible:** el paquet de despeses directes (matrícula i/o mensualitats, excursions i sortides escolars, Reforç escolar al centre)
- **Molt recomanable:** els materials requerits durant el temps lectiu (llibres de text, material escolar, uniformes).
- **Idoni:** els serveis no universals (com el menjador escolar o el transport). Si no es poden fer gratuïts, disposar sistemes de co-pagament regulats per tarificació social (o beques).

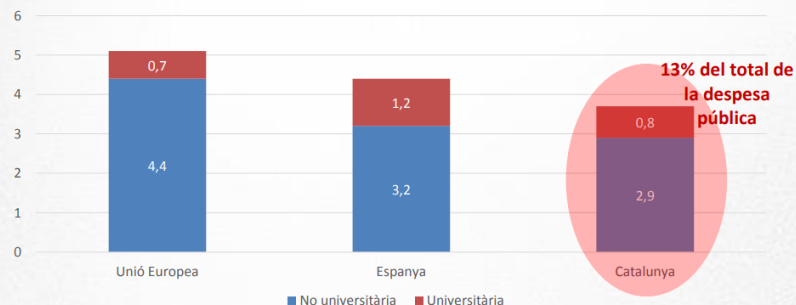
3. Com fer viable un principi de gratuïtat que garanteixi qualitat i equitat educativa?

- **Cobrir el 100% de les despeses directes i de material vinculades a l'escolarització de 2n cicle d'infantil fins a ESO (exclòs menjador), amb tres alternatives:**
 - Aplicat a centres públics i concertats. *Caldria invertir 465 milions d'euros.*
 - Aplicat només als centres públics. *Caldria invertir 268 milions d'euros.*
 - Com a mínim: cobrir les despeses de tots els alumnes en risc de pobresa (28%). *Caldria invertir 112 milions d'euros.*
- Introduir la tarificació social en el co-pagament dels serveis no universals.
- Augmentar la dotació de les beques: passar del 1,3% del pressupost al 2,1% (mitjana d'Espanya).
- Trencar la linealitat en el finançament públic: prioritzar necessitat i equitat i reforçar els recursos en els centres i les famílies més desfavorides.

Annex de gràfiques

Despesa pública en educació

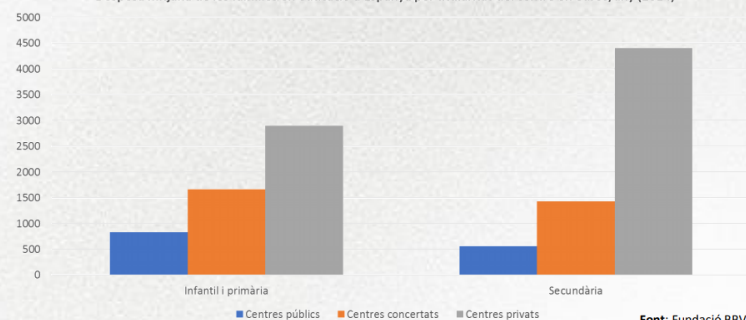
Despesa pública en educació (tots nivells) com a percentatge del PIB (2015)

Font: Anuari d'Educació FJB, 2017

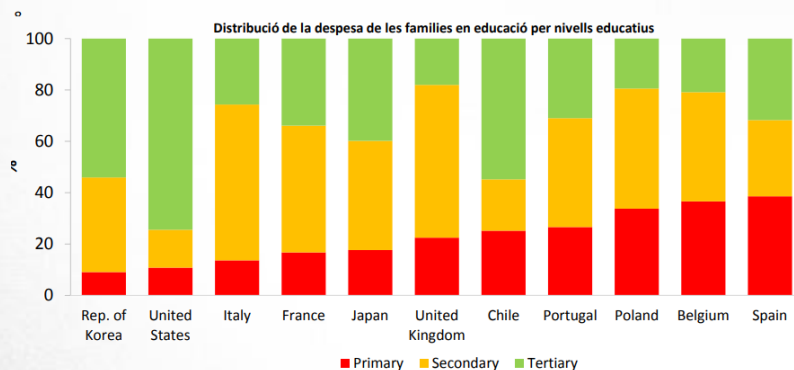
No existeix gratuïtat real a Catalunya

Despesa mitjana de les famílies en educació a Espanya per titularitat del centre en euros/any (2014)

Font: Fundació BBVA, 2016.

La contribució de les famílies

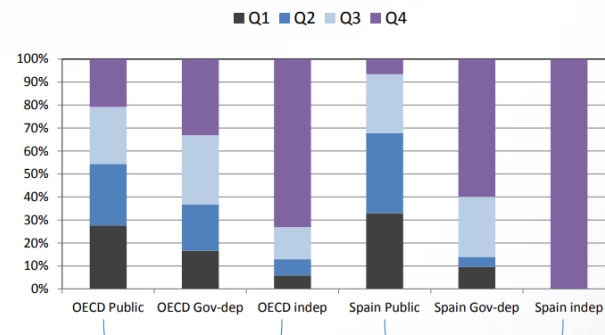

Font: UNESCO GEM Report 2019, 2018

Composició de tipus de institucions educatives per nivell socioeconòmic, PISA 2015

Porcentaje de estudiantes en tipo de institución por cuartil socioeconómico

Fuente: Basado en PISA 2015, Vol. II, Tablas II.4.10-12

